

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Stoppen met aardgas dwingt tot keuzes

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Als er een overheidstekort ontstaat moet de overheid meer lenen, 1
- waardoor het huidige niveau van overheidsbestedingen toekomstige overheidsbestedingen beperkt omdat er extra moet worden afgelost 1

2 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

De verhoging van 75% is niet voldoende om de doelstelling te behalen:

- Nieuwe energiebelasting = 1,75 x oude energiebelasting =
1,75 x € 0,346 = € 0,606

levering en transport gas	€ 0,452	
nieuwe energiebelasting	€ 0,606	
nieuwe tarief exclusief btw		€ 1,058
btw 21% over € 1,058		€ 0,222
nieuw gastarief inclusief btw		€ 1,280

- de gasprijs stijgt met 1
$$\frac{(\text{nieuw tarief} - \text{oud tarief})}{\text{oud tarief}} \times 100\% = \frac{€ 1,280 - € 0,966}{€ 0,966} \times 100\% = 32,5\%$$
 1
- De prijselasticiteit is -0,1 dus de vraag naar gas daalt met 1
0,1 x procentuele prijsstijging van het gas = 0,1 x 32,5% = 3,3%
en dit is minder dan de doelstelling van 5% 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Economische groei betekent dat het bbp / de productie toeneemt, waardoor het gasverbruik van bedrijven toe kan nemen 1
- Economische groei betekent dat het bbp en dus het (binnenlands) inkomen toeneemt, waardoor gezinshuishoudens over de middelen beschikken om hun woningen te verduurzamen / te isoleren / te voorzien van alternatieve energiebronnen zodat het gasverbruik af kan nemen
of
Economische groei betekent dat het bbp / de productie toeneemt, waardoor bedrijven meer winst kunnen maken en meer gasbesparende investeringen kunnen doen waardoor het gasverbruik af kan nemen 1

4 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Inkomstenkant (B): economische groei betekent dat het bbp / het inkomen toeneemt en als er meer inkomen wordt verdiend dan leidt dat tot hogere belastingontvangsten (die gebruikt kunnen worden voor de subsidie)
- Uitgavenkant (O): economische groei betekent dat het bbp / de productie toeneemt, en als de productie toeneemt kan de werkgelegenheid toenemen en kunnen de uitkeringen voor werkloosheid dalen (zodat er meer financiële ruimte komt om subsidies te financieren)

5 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- positief effect op de economische groei: (De vraag naar en) de productie van energiezuinige technologie stijgt (door de subsidie) hetgeen een positief effect kan hebben op (de groei van) het bbp / de productie 1
- negatief effect op de economische groei: Bedrijven krijgen te maken met hogere kosten (door de verhoging van energiebelasting). Dit kan ten koste gaan van de winst. Hierdoor kunnen de investeringen afnemen, hetgeen een negatief effect kan hebben op (de groei van) het bbp / de productie
of:
Gezinnen kunnen te maken krijgen met hogere energieuitgaven (door de verhoging van energiebelasting). Hierdoor kan het besteedbaar inkomen voor overige consumptiegoederen afnemen, hetgeen een negatief effect kan hebben op (de groei van) het bbp 1

Opmerking

Als bij de beantwoording van het positieve en het negatieve effect productie of bbp niet genoemd is dan maximaal een scorepunt toekennen.

Opgave 2 Vliegtaks

6 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

(Door een afname van de vraag naar vliegtickets is de bezettingsgraad /het feitelijke aantal bezette stoelen lager, maar dat maakt op korte termijn geen/weinig verschil want)

er zijn evenveel vluchten als voorheen en dus zal de uitstoot van broeikasgassen (vrijwel) gelijk blijven.

7 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De verhoging van de ticketprijs uitgedrukt als percentage van de oude prijs is:

$$\frac{P_{\text{nieuw}} - P_{\text{oud}}}{P_{\text{oud}}} \times 100\% = \frac{\text{€ } 7,50}{\text{€ } 300} \times 100\% = 2,5\% \quad 1$$

- De procentuele verandering van de vraag =
Ev x percentage verandering van de prijs = $-1,4 \times 2,5\% = -3,5\%$ 1
- Het percentage passagiers dat blijft vliegen is $100\% - 3,5\% = 96,5\%$ 1

Opmerking

Een juiste uitkomst van de procentuele verandering van de vraag (tweede deelscore) is voorwaardelijk voor toekenning van de derde scorepunt.

8 maximumscore 2

hoger

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De vraag naar tickets voor lange vluchten reageert (procentueel) minder sterk op eenzelfde (procentuele) prijsverandering dan de vraag naar tickets voor korte vluchten. / De vraag naar tickets voor korte vluchten reageert (procentueel) sterker op eenzelfde (procentuele) prijsverandering dan de vraag naar tickets voor lange vluchten 1
- dus is een (procentueel) hogere vliegtaks op tickets voor lange vluchten nodig (om dezelfde daling van de vraag naar vliegtickets te realiseren als bij korte vluchten) 1

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een verschuiving van de vraaglijn van treintickets.

- Als gevolg van een hogere vliegtaks stijgt de prijs van vliegtickets (van korte vluchten) waardoor de vraag naar (het substitutiegoed) treintickets bij elke prijs toeneemt 1
- Dit betekent dat de vraaglijn van treintickets naar rechts verschuift 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

10 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Evenwichtsprijs vóór invoering vliegtaks:
 $-P + 480 = 2P - 105$
 $3P = 585$
 $P = € 195$ 1
- Evenwichtsprijs na invoering vliegtaks:
 $-P + 480 = 2P - 120$
 $3P = 600$
 $P = € 200$ 1
- De luchtvaartmaatschappij neemt $7,50 - (200 - 195) = € 2,50$
van de € 7,50 vliegtaks voor eigen rekening, dat is
 $\frac{2,50}{7,50} \times 100\% = 33,3\% / 33\%$ 1

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Bij een prijs van € 200 worden
 $Q_v = (-200 + 480) \times 10.000 = 2.800.000$ vliegtickets verkocht
of:
 $Q_a = 2 \times 200 - 120 = 280 \times 10.000 = 2.800.000$ vliegtickets verkocht 1
- De belastingopbrengst is $€ 7,50 \times 2.800.000 = € 21$ miljoen 1

Opmerking

Als bij de uitwerking sprake is van doorwerkfouten uit de vorige vraag, dan geen scorepunt in mindering brengen.

Opgave 3 Heffingskortingen inkomensafhankelijk

12 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit bron 1 blijkt dat de arbeidskorting door de jaren heen hoger is geworden (voor inkomens tot en met € 80.000 als gevolg van de toegenomen inkomensafhankelijkheid) waardoor het netto-inkomen uit arbeid (voor deze inkomens) stijgt 1
- Daardoor wordt werken/participeren op de arbeidsmarkt aantrekkelijker, en neemt het arbeidsaanbod toe (aanzuigefect) 1

13 maximumscore 2

X[[~~1~~] en ~~2~~] eten altijd 2 scorepunten worden toegekend, ongeacht of er wel of geen antwoord gegeven is, en ongeacht het gegeven antwoord.

14 maximumscore 2

Een antwoord waaruit blijkt dat

- door de verhoging van de heffingskortingen de te betalen inkomstenbelasting bij een inkomen van € 20.000 afneemt, 1
- en dat het gemiddelde belastingtarief door die afname van te betalen inkomstenbelasting daalt (want gemiddeld belastingtarief is belastingbedrag gedeeld door het bruto-inkomen) 1

15 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- 2014:

	laag (in €)	hoog (in €)
belastbaar inkomen	20.000	120.000
af: inkomstenbelasting vóór heffingskortingen	- 7.270	- 55.616
bij: algemene heffingskorting	+ 2.093	+ 1.362
bij: arbeidskorting	+ 2.097	+ 367
netto-inkomen	16.920	66.113

- Daarmee was het netto-inkomen van de hoogste inkomens $66.113/16.920 = 3,9$ keer zo hoog als het netto-inkomen van de laagste inkomens. De ratio is kleiner geworden (van 4,1 naar 3,9, dus is er sprake van toegenomen nivellering) 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

16 maximumscore 2

procyclisch

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- In 2017 verkeert Nederland in een hoogconjunctuur. Door dit belastingplan wordt er in 2017 $-5.162+363-2.481+3.601 = -3.679$ miljoen euro minder belasting betaald (ten opzichte van 2016) 1
- Dit heeft een positief effect op de bestedingen waardoor de hoogconjunctuur wordt versterkt, en dit betekent dat er een procyclisch effect is 1

Opgave 4 De prijs van medicijnen

---

17 maximumscore 2

- $MO=MK$ bij $Q= 350$ (x 1.000 doosjes) 1
- (Bij $Q= 350.000$ is $GO= \$ 2.250$,) Fluid moet dus \$ 2.250 vragen per doosje 1

Opmerking

Een correcte toepassing van $MO=MK$ (eerste deelscore) is voorwaardelijk voor toekenning van de tweede scorepunt.

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- (Bij $Q= 350.000$ is $GO= \$ 2.250$, bij $Q= 350.000$ is) $GTK= \$ 1.750$ 1
- $TW= TO-TK= (GO-GTK) \times Q= (\$ 2.250 - \$ 1.750) \times 350.000= \$ 175.000.000$ 1

Opmerking

Als bij de berekening de duizendtallen ontbreken ($TW= \$ 175.000$) dan maximaal een scorepunt toekennen.

19 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Medicijnfabrikanten hebben specifieke investeringen gedaan om een medicijn te ontwikkelen 1
- Dit zijn verzonken kosten omdat deze kosten op geen andere manier kunnen worden terugverdiend dan via verkoop (op de Amerikaanse markt) / omdat deze kosten op geen andere manier kunnen worden terugverdiend als de FDA geen goedkeuring geeft om het medicijn te mogen verkopen 1

20 maximumscore 1

- (1) prijsinelastisch
(2) noodzakelijk

Vraag	Antwoord	Scores
21	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> Maatregel A: Het instellen van een maximumprijs zal leiden tot een lagere prijs mits de maximale prijs die de overheid vaststelt lager is dan de prijs bij maximale winst Maatregel B: Na afloop van het patent kunnen andere aanbieders het medicijn ook aanbieden en door de toegenomen concurrentie kan de prijs dalen (omdat Fluid niet langer monopolist/prijszetter is, en omdat de afwezigheid van toetredingsbarrières het mogelijk maakt dat andere fabrikanten het medicijn met lagere kosten kunnen fabriceren) 	1 1
22	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> Bij lagere winsten kunnen / willen medicijnfabrikanten minder besteden aan de ontwikkeling van nieuwe medicijnen zodat onderzoek naar / ontwikkeling van medicijnen voor nieuwe ziektes onvoldoende plaatsvindt, en waardoor mensen meer / langer / ernstiger ziek zijn en de levensverwachting omlaag kan gaan (en de HDI daalt) 	1 1

Opgave 5 Verzekerd van data

23	<p>maximumscore 2</p> <p>Een voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> De dominante strategie van bedrijf ABC is wel losgeld betalen, want als bedrijf XYZ wel losgeld betaalt is $-5 > -6$ en als bedrijf XYZ geen losgeld betaalt is $-2 > -4$; De dominante strategie van bedrijf XYZ is wel losgeld betalen, want als bedrijf ABC wel losgeld betaalt is $-4 > -5$ en als bedrijf ABC geen losgeld betaalt is $-2 > -3$ De evenwichtssituatie: beide bedrijven betalen losgeld $(-5; -4)$. Dit is een suboptimaal resultaat aangezien de uitkomst waarbij beide bedrijven geen losgeld betalen voor elk van beide bedrijven een beter resultaat oplevert, $-4; -3$ 	1 1
----	---	--------

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- ABC maakt (bij voorbaat) publiekelijk bekend dat het bedrijf nooit losgeld zal betalen. Door deze publieke belofte leidt het bedrijf reputatieschade als het toch losgeld zou betalen.
- ABC sluit (bij voorbaat) een (publiekelijk controleerbaar) servicecontract af bij een gespecialiseerd IT-bedrijf. Als ABC toch losgeld betaalt, dan heeft het voor niets kosten gemaakt voor het servicecontract.

Opmerking

Uit de beschrijving van het voorbeeld moet blijken welke negatieve consequentie verbonden is aan het kiezen van de dominante strategie.

25 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De totale jaarpremie is € 140 x 12 = € 1.680 1
- Het verwachte schadebedrag (/verwachte waarde van de schade) is elk jaar 0,003 x 350.000 = € 1.050 1
- de totale jaarpremie is hoger dan het (jaarlijkse) verwachte schadebedrag,
  - en uit de betalingsbereidheid van ABC is af te leiden dat ABC waarde hecht aan het afdekken van risico (en dus risicomijdend is) of
  - en als ABC risico-neutraal of risicominnend zou zijn, dan zou ABC maximaal het verwachte schadebedrag willen betalen, en dus blijkt uit het afsluiten van de verzekering dat ABC risicomijdend is 1

26 maximumscore 2

- uitsluiting 2 en 3 1

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

- Deze uitsluitingen voorkomen dat verzekerde bedrijven onvoorzichtig/roekeloos omgaan met hun computersysteem in de veronderstelling dat de verzekeringsmaatschappij de kosten moet dekken. (2. het bedrijf is onvoorzichtig door het personeel niet goed te instrueren en 3. het bedrijf is onvoorzichtig door beveiligingsmaatregelen achterwege te laten) 1

Opmerking

De juiste keuze van de uitsluitingen is voorwaardelijk voor toekenning van de tweede scorepunt.

Opmerking

Voor antwoorden waarin de kandidaat een van de twee uitsluitingen juist heeft én daarbij een juiste toelichting geeft moet 1 scorepunt worden toegekend.

Opgave 6 Door delen meer welvaart?

---

27 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- Doordat auto's (via Deel-Kar.nl) gedeeld worden, is eigen autobezit niet langer noodzakelijk voor autogebruik, en daardoor neemt het eigen autobezit af. Consumenten die voorheen een eigen auto hadden en die toch een autorit willen maken, zullen iets meer moeite moeten doen om de deelauto / een auto van een ander te pakken waardoor het totale autogebruik (voor een korte afstand) kan verminderen en waardoor de milieuvervuiling kan afnemen

of

Doordat auto's (via Deel-Kar.nl) gedeeld worden, is autobezit niet langer noodzakelijk voor autogebruik. Dit kan leiden tot minder autoverkoop en minder productie van auto's (waardoor er minder grondstoffen en energie nodig zijn) waardoor de milieuvervuiling kan afnemen

1

- Doordat auto's (via Deel-Kar.nl) gedeeld worden is eigen autobezit niet langer noodzakelijk voor autogebruik, en
  - kunnen voormalige autobezitters meer te besteden hebben voor autogebruik (met name voor langere afstanden), en kan het totale autogebruik toenemen en kan dus ook de milieuvervuiling toenemen
  - of
  - kunnen consumenten die voorheen geen auto hadden nu gebruik maken van de deelauto, en kan het totale autogebruik toenemen en kan dus ook de milieuvervuiling toenemen

1

28 maximumscore 1

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Als de omzet van Deel-kar.nl hoger is dan de inkoopkosten van Deel-Kar.nl ontstaat er toegevoegde waarde / neemt het bbp toe. (Deel-kar.nl levert een dienst waar weinig tot geen inkoopkosten bij komen kijken.)

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

29 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De verhuurder (eigenaar) van een auto weet niet of de huurder (gebruiker) van de auto zich wel voorzichtig zal gedragen in het verkeer en geen schade aan de auto veroorzaakt (waardoor de minimale leveringsbereidheid stijgt). De huurder weet niet of de auto die wordt gehuurd wel van goede kwaliteit is (waardoor de betalingsbereidheid daalt) 1
- Hierdoor zullen er minder auto's verhuurd/gehuurd worden via Deel-Kar.nl (hetgeen ten koste gaat van de winst) 1

Opmerking

Beide vormen van asymmetrische informatie moeten worden verwoord voor de eerste deelscore.

30 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

- De huurder van de auto kan zich (extra) roekeloos gedragen in het verkeer omdat hij/zij weet dat de eventuele schade door de verzekeringsmaatschappij gedekt wordt 1
- De verhuurders weten dit ook (dit blijkt uit de zin in de tekst "Natuurlijk is uw auto goed verzekerd ...") en weten daardoor dat zij eventuele schade als gevolg van moral hazard vergoed krijgen 1

Bronvermeldingen

Opgave 2

tekst vrij naar NOS nieuws: 'Vliegbelasting jaren geleden afgeschaft, waarom zou het nu wel werken?', 7 december 2018.
<https://nos.nl/artikel/2262444-vliegbelasting-jaren-geleden-afgeschaft-waarom-zou-het-nu-wel-werken.html>

Opgave 3

tekst/bronnen vrij naar Rijksoverheid: Memorie van Toelichting bij het Belastingplan, 2014.
<https://www.rijksfinancien.nl/belastingplan-memorie-van-toelichting/2014/d16e709>

Opgave 4

tekst vrij naar Het Financieele Dagblad: 'Medicijnen eerder te goedkoop dan te duur - hier tenminste', 16 oktober 2018.
<https://www.vereniginginnovatievegeneesmiddelen.nl/nieuwsberichten/2018/10/website/financieele-dagblad-medicijnen-eerder-te-goedkoop-dan-te-duur-hier-tenminste>

Overige tabellen, grafieken en teksten

bron Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling, 2023